

prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD., JUDr. Adrián Vaško¹
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície

Realizácia policajných operácií vo formách kriminálno-policajného poznania

Úvod

Teória zaujíma významné miesto v samotnom systéme poznávania. Výsledky teoretického poznávania sú predpokladom úspešnej realizácie ľudských činností. Teória svoju spoločenskú funkciu plní predovšetkým tým, že vypracováva objektívne poznanie, ktoré je využiteľné pri zvyšovaní úrovne účinnosti a efektivity konania (*plnenia stanovených úloh*) a zároveň ho pomáha zavádzať do praxe. Teoretické poznanie (*z hľadiska plnenia úloh*) v systéme policajného konania významným spôsobom prispieva k napĺňaniu princípov slobody, demokracie a práva v súlade s jednotlivými funkciami právneho štátu. Nový stav pri rozvoji policajných teórií objektívne vzniká tým, že sa mení vedecká situácia, ktorá ovplyvňuje realizáciu vedeckej činnosti a akceptáciu jej výsledkov v teoretickej a praktickej oblasti (*v našom ponímaní veda, ktorá má širokospektrálny rozmer*). Teoreticko-metodologický rozvoj policajných vied vyžaduje, aby sa konfrontovali a samostatne vyrovnávali so súčasným stavom v teórii a metodológii vedy na počiatku 21. storočia, aby boli citlivé k súčasnému vývoju celkovej vednej atmosféry a dokázali ju samostatne a kriticky zvládnuť. Policajné vedy sú konštituované ako praktické, sociálne a bezpečnostné vedy.²

Uvedené skutočnosti sú nami (*pracovníci katedry kriminálnej polície Akadémie PZ v Bratislave*) akceptované pri riešení otázok súvisiacich s kreovaním teórie kriminálno-policajného poznania v systéme policajných vied. Hlavným cieľom kreovania predmetnej teórie kriminálno-policajného poznania je vymedziť základné zákonitosti a faktory, ktoré determinujú podstatu a obsah systémovo realizovaných procesov spravodajskej činnosti, operatívno-pátracej činnosti a vyšetrovania. Z hľadiska konkrétnych funkcií vytvárajúcej teórie ide predovšetkým o rozpracovanie otázok základného pojmového aparátu, právnej normatívnej regulácie a explanácie kriminálno-policajného poznania, ako celistvého systému (*kategórie*), pri jeho účelovej realizácii. V záujme naplnenia týchto cieľov sú teóriou kriminálno-policajného poznania:

- ✓ špecifikované všeobecné teoreticko-metodologické východiská kriminálno-policajného poznania (*teória, metodológia, poznatky*);
- ✓ v nadväznosti na predchádzajúci stupeň poznania a s dôrazom na systémové poňatie analyzované základné faktory determinujúce realizáciu kriminálno-policajného poznania;

¹ JUDr. Adrián VAŠKO je súčasne externý doktorand Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave.

² ŠKROVÁNEK, Jozef. K niektorým problémom vzťahu policajnej teórie a praxe. In: *Policajná teória a prax*. 2004, č. 1, s. 81, 82.

- ✓ sformulované princípy kriminálno-policaijného poznania, ako základné idey odrážajúce ich entity a poslanie v spoločnosti, pri rešpektovaní špecifik objektov pôsobenia;
- ✓ vymedzené črty, štruktúra a realizačné možnosti tohto špecifického policaijného poznania ako systému;
- ✓ vymedzené hlavné organizačno-taktické formy účelovo realizovaných činností v systéme kriminálno-policaijného poznania odrážajúce jeho funkcie a obsah (*na základe dosiaľ vykonaného skúmania*);
- ✓ vytvorené dostatočné informačné predpoklady na aplikáciu výskumu kriminálno-policaijného poznania v systéme policaijného konania a pod.

Rešpektujúc uvedené zastávame názor, že kreovaná teória kriminálno-policaijného poznania (*už v tomto štádiu*) pri plnení svojich funkcií využíva svoju špecifickú metodológiu, ktorú permanentne konfrontuje s existujúcimi a vznikajúcimi potrebami policaijnej praxe a konštituovaní policaijných vied. Je tomu tak preto, lebo pri jej tvorbe používame výstupy z aplikovaných výskumov.¹

Jedným z ich záverov je zistenie, že v policaijnej praxi sú registrované rezervy vo formálnej komunikácii, ktoré sú vyvolané rôznou interpretáciou prvkov, ktoré tvoria štruktúru systému kriminálno-policaijného poznania. Osobitne je to evidentné pri prijímaní legislatívnych, organizačno-riadiacich a taktických opatrení pri poznávaní trestných činov.

V predkladanej vedeckej štúdii sme sa rozhodli na uvedenú skutočnosť reagovať a iniciovať odbornú diskusiu, ktorej závery môžu pozitívne ovplyvniť existujúci stav. Súčasne pro futúra je predpoklad, že takto získané poznanie bude využité v prebiehajúcim procese konštituovania policaijných vied. Rešpektujeme, že teoretické poznanie musí byť formulované jazykom vedy, ktorý operuje s najrôznejšími kategóriami a pojmami. Tie sú nami formulované v závislosti od úrovne všeobecnosti, ktorá umožňuje realizovať explanáciu a predikciu skúmaných entít. Uvedomujeme si, že pokiaľ tieto termíny objektívne odrážajú vlastnosti skúmaného fenoménu vopred eliminujú akékoľvek nejasnosti týkajúce sa obsahu slova alebo jeho významu. Používanie osobitných odborných slov, ktoré vylučujú homonymiu, synonymiu a znemožňujú synkretizmus, je charakteristické pre odborne kvalifikovaný jazykový štýl. Táto intelektualizácia spisovného vedeckého jazyka je preto úzko spojená s terminológiou, t. j. s odborným názvoslovím, ktoré je subsumované do využívaného a vytváraného teoretického tezauru. To znamená, že je nevyhnutné, aby tieto výrazy mali všeobecný charakter a boli univerzálne využiteľné.²

V týchto intenciách, použitím dosiahnutých výsledkov z aplikovaného výskumu, interpretujeme odbornej verejnosti vysvetlenie, aký obsah je vkladáný do výrazov

---

¹ HOLOMEK, Jaroslav a kol. *Analýza vymedzení policaijných činností a ich klasifikácií integrovanej vedeckovýskumnej úlohy*. Metódy výskumu a vývoja policaijných činností. LISOŇ, Miroslav a kol. *Možnosti rozvoja operatívnej činnosti polície*. STIERANKA, Jozef a kol. *Odhaľovanie daňových únikov a daňovej trestnej činnosti*. HULLOVÁ, Monika a kol. *Odhaľovanie a objasňovanie vybraných druhov trestných činov mravnostnej kriminality* a iné.

² PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika. Věda o edukačních procesech*. Praha: Portál, 1997, s. 47.

„forma“ a „policajná operácia“ v účelovej realizácii kriminálno-policajného poznania.¹ Je tomu tak preto, lebo policajná prax postupuje v kontexte nami prezentovaných záverov, avšak pri projektovaní týchto postupov (*pomerne frekventovane*) tomu tak nie je. V tejto činnosti registrujeme stereotyp vytvorený najmä ich praktickými skúsenosťami, ktorý je spájaný s faktorom náhodilosti pri naplňaní konkrétneho účelu a pod.

V reálnej podobe sme zistili, že pri plnení úloh príslušníci polície nie vždy rešpektujú, že hodnota akejkoľvek cieľavedomej ľudskej činnosti (*poznávacej, hodnotiacej, praktickej atď.*) je daná nielen jej samotným konečným cieľom (*ten môže byť aj výsledkom náhody*), ale aj cestou, ktorou tento cieľ bol dosiahnutý. Vo väčšine prípadov, práve bez znalosti postupov, akými sa ciele dosiahli, nie je často možná ani ich verifikácia (*falzifikácia*). Hlavným poslaním kriminálno-policajného poznania (*foriem, v ich štruktúre policajných operácií*) je participácia pri identifikovaní skutočného stavu určitého objektu, podľa jeho gnozeologickej podstaty.

Z praktického hľadiska ide vlastne o použitie konkrétnych prostriedkov v metódach na vyhľadanie, získanie, hodnotenie a využitie potrebných informácií z materiálneho alebo sociálneho prostredia - osobitne kriminálnej aktivity. Ako je všeobecne známe, tieto informácie nie sú vždy prístupné v potrebnej, a v tejto súvislosti, aj v náležitej podobe. Aj preto „*Význam poznania podstaty a funkčného prejavu účelovo realizovaných procesov (foriem a v ich štruktúre policajných operácií) je v praktickej policajnej činnosti evidentný.*“

Pri verifikácii tejto hypotézy (*rešpektujúc výsledky z aplikovaných výskumov*) využívame charakteristiky kriminálno-policajného poznania, jeho foriem a v ich štruktúre policajných operácií.

Výber metód použitých pri spracovaní tejto vedeckej štúdie je predestinovaný charakterom objektu, ktorý je skúmaný a vysvetľovaný – kriminálno-policajné poznanie. Pri ich voľbe rovnako rešpektujeme stanovené ciele zamerané na saturáciu identifikovaných potrieb. Akceptáciou uvedených faktov a obmedzujúcich determinantov aplikujeme teoretickú analýzu. Je tomu tak preto, lebo touto metódou je možné pochopiť zložitosť i rozporuplnosť javov prebiehajúcich v oblasti realizácie kriminálno-policajného poznania v systéme policajného konania. Pri skúmaní jeho vývoja a rozборе súčasného stavu dôsledne uplatňujeme historický a systémový prístup.² Tieto skutočnosti potvrdzujú, že v obsahu spracovaného poznania sú konkrétne formulované stanoviská, v ktorých sa hlavný dôraz kladie na činnostné poňatie kriminálno-policajného poznania rozhodujúce pri plnení stanovených úloh v policajnej praxi.

Z ďalších metód využívame predovšetkým metódy logické – *analýza, syntéza, dedukcia a indukcia, analógia a iné logické operácie*, bez ktorých nie je možné dosiahnuť adekvátnu úroveň objektívneho poznania. Rovnako aplikujeme metódu

¹ LISOŇ, Miroslav; KORGO, Dušan a kol. *Možnosti rozvoja operatívnej činnosti polície : správa z aplikovaného výskumu*. Záverečná správa z výskumu. Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012. 131 s. Výsk. 183. a iné.

² HEŘMÁNEK, Josef a Bohuslav STRÍŽ. *Základy operativně pátrací činnosti VB*. Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 1971. 287 s. NESNÍDAL, Jiří. *Neodvratnost trestního postihu a operativně pátrací činnost*. Praha: Kriminalistický ústav VB, 1989. 208 s. a iní autori.

komparácie, ktorej využitie vykazuje adresnosť pri určovaní identity kriminálno-policajného poznania v Slovenskej republike. V neposlednom rade využívame aj svoje osobné skúsenosti a informácie získané priamym pozorovaním ako základným zdrojom empirickej informácie o objekte skúmania v reálnych podmienkach a tiež konzultácie s príslušnými odborníkmi praxe s následným zovšeobecňovaním ich skúseností (*osobitne v priebehu vzdelávania s poslucháčmi Akadémie PZ v Bratislave*).

Kriminálno-policajné poznanie

Spravodajská činnosť, operatívno-pátracia činnosť a policajné vyšetrovanie sú súčasťou štruktúry policajného konania. V policajnej praxi, pri poznávaní určitých trestných činov tieto špeciálne činnosti tvoria systém. Pre potreby policajnej praxe a teórie je vhodné, ak je tento systém skúmaný, vysvetľovaný a projektovaný ako jednotný celok, ktorý je vhodné označiť termínom kriminálno-policajné poznanie.

Spravodajská činnosť, operatívno-pátracia činnosť a vyšetrovanie vykazujú charakter techník (*techniky postupu*), ktoré v súlade s identifikovanou potrebou (*účelovo*) sú integrované v systéme kriminálno-policajného poznania. Tieto činnosti pri plnení stanovených úloh predstavujú variantné spôsoby postupov v štruktúre tohto systému.

Na základe dosiahnutých výsledkov z aplikovaného výskumu pri verifikácii uvedených hypotéz je možné využiť celú plejádu argumentov.

Praktickú opodstatnenosť kriminálno-policajného poznania potvrdzujú výsledky a efekty, ktoré sú príslušníkmi polície dosahované pri plnení stanovených úloh. Ich analýzou je možné dospieť k záveru, že systémová realizácia kriminálno-policajného poznania (*využívaním kompetencií - právna regulácia + zodpovednosť*) pozitívne ovplyvňuje úroveň objektivity, účinnosti a efektivity pri poznávaní trestných činov. Je tomu tak preto, lebo za určitých situácií touto činnosťou príslušníci polície:

- ✓ získavajú informácie, na základe ktorých orgány činné v trestnom konaní môžu začať trestné stíhanie a vzniesť voči konkrétnym osobám obvinenia a vykonávať dokazovanie,
- ✓ zhromažďujú informácie o kriminálnej scéne a dôkladnou analytickou prácou vypracovávajú podklady potrebné na systematické, ofenzívne, cieľavedomé pôsobenie proti kriminalite,
- ✓ prenikajú do organizačnej štruktúry kriminálnych skupín (*organizované, zločinecké, extrémistické, teroristické*), predovšetkým neobmedzujú sa len na zisťovanie informácií o páchateloch bezprostredne vykonávajúcich trestný čin, ale predovšetkým o osobách, ktoré stoja v pozadí, riadia trestnú činnosť, o finančníkoch a právnych poradcov, ktorí zabezpečujú ich ochranu,
- ✓ kontrolujú a deštruujú logistiku kriminálnych skupín a zisťujú zámery a plány súvisiace s páchaním ďalšej trestnej činnosti skôr, než je spáchaná.¹

Analógiou uvedeného je možné konštatovať, že kriminálno-policajným poznaním sú plnené informačné, sociálne, právne, výchovné, preventívno-represívne,

---

¹ MUSIL, Jan. Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení. In: *Trestní právo*. 1999, č. 4-5, s. 19.

bezpečnostné, policajné, spravodajské, operatívne a v neposlednom rade procesné funkcie. V daných súvislostiach kriminálno-policajné poznanie predstavuje:

- ✓ saturáciu potrieb (*spoločenských, občianskych, policajných, operatívnych, procesných, praktických, teoretických, základných, aplikačných*),
- ✓ špecifický podsystém činností (*má svoju osobitú genézu, prvky, vnútorné vzťahy medzi prvkami, vzťahy prvkov k okoliu, je model...*),
- ✓ svojou podstatou riešenie problému (*definovanie otázok, východísk, cieľov, postupov, výstupov, hodnotení*)...),
- ✓ selekciu nových informácií a vytváranie informačných sietí (*zdroje, zber, uchovanie, triedenie, interpretácia – vo vzťahu k využitiu*),
- ✓ adekvátnu aplikáciu právom regulovaných postupov (*na základe už skôr spracovaných informácií*),
- ✓ špecifický prejav aktivít, ktoré vykonávajú kompetentné orgány štátnej správy (*ich obsah a štruktúru tvoria opatrenia a úkony*),
- ✓ prejav účelovo a cieľavedome aplikovaných aktivít (*pri realizácii sa plnia konkrétne úlohy*),
- ✓ riadené aktivity (*intencionálna činnosť, na jej aplikáciu sú vytvárané podmienky uľahčujúce sebarealizáciu jej subjektov*) a pod.

K uvedeným tézam je vhodné dodať, že základný predpoklad úspechu pri realizácii tejto policajnej činnosti určuje úroveň koordinácie. Jej význam teoreticky možno zdôvodniť využitím analytickej a funkcionalistickej (*konštruktivistickej*) charakteristiky realizačného systému tohto špecifického poznávania.

Formy kriminálno-policajného poznania

V odbornej komunikácii sa termín „*forma*“ často využíva pri označení *vonkajšej podoby (vzhľad, ktorý dáva veci (javu) tvar; spôsob prejavu; spôsob uskutočnenia (poznania, podania, spracovania); náležité spoločenské správanie (zvyklosti); kondícia; výkonnosť ...* .

V určitom zmysle slova tento termín nachádza svoje adekvátne uplatnenie aj pri realizácii kriminálno-policajného poznania. Je to evidentné najmä pri adresnom označovaní, praktickom a teoretickom klasifikovaní tejto činnosti. Z týchto dôvodov v teórii kriminálno-policajného poznania patrí nezastupiteľné miesto skúmaniu a vysvetľovaniu tohto terminologického prakticko-teoretického inštrumentária. Bezo sporu, plnenie tohto vedeckého zámeru je zložitá, vyžaduje akceptovať tematickú redukciu. V tomto smere je potrebné pochopiť, že v danom prípade je vykonávaný len popis určitej časti reality. Tá nie je úplná, pričom aj v tomto prípade platí, že môže existovať priestor pre iné riešenia.

Ústredným problémom kreovanej teórie je skúmaním vysvetliť typické prejavy, ktoré je možné identifikovať pri realizácii kriminálno-policajného poznania. Zjednodušene povedané, definovať ich identitu vlastnosťami, ktoré sa pri plnení úloh konkrétnym spôsobom menia. Rešpektujúc súčasnú úroveň poznania je pozornosť orientovaná na nachádzanie odpovedí na otázky: „*Aké argumenty je možné využiť pri zdôvodňovaní akceptácie foriem kriminálno-policajného poznania v policajnej praxi?*“, „*Čo je možné označiť termínom forma kriminálno-policajného poznania?*“, „*Akú funkciu plnia formy v systéme tejto špecifickej policajnej činnosti?*“, „*Akú funkciu plnia formy*

v systéme teórie kriminálno-policejného poznania?“ Je zřejmé, že aj tento neukončený poznávací zámer (vyplýva z formulácií otázok) je možné praktickými a teoretickými argumentmi zdôvodniť.

Pri účelovom plnení úloh v systémovej realizácii kriminálno-policejného poznania príslušníci polície používajú rôzne prostriedky a metódy. V kreovanej teórii realizujúce subjekty (*príslušníci polície*), prostriedky a metódy sú označované za základné prvky kriminálno-policejného poznania (*kategórie*). Tieto prvky (*pri účelovom plnení úloh*) vzájomnými vzťahmi a vzťahmi s okolím vytvárajú systémy, ktoré majú typické funkčné prejavy – formy.

Na základe výsledkov z aplikovaného výskumu je možné uviesť, že príslušníci polície termín „*forma kriminálno-policejného poznania*“ využívajú pomerne frekventovane. Jeho využívanie zdôvodňujú najmä podmienkami, v ktorých realizujú procesy kriminálno-policejného poznania. Osobitne v tomto zmysle uvádzajú, že objekty a podmienky tohto špecifického policejného poznania, sa vyznačujú pomerne značnou variabilitou.

Prax potvrdzuje, že zo strany realizujúcich subjektov tvorivé prispôsobenie aktivít podmienkam platným pre účelovú realizáciu kriminálno-policejného poznania vyžaduje značné duševné úsilie. V tejto súvislosti vzniká obava (*riziko*), že bez adekvátnej prípravy táto účelová činnosť môže spôsobiť časovú stratu (*časovo sa predĺži*) pri zabezpečovaní neodvratnosti trestného stíhania. Môže nastať dlhý časový interval od všeobecne sformulovaných procesov (*ich modelov*) k ich individuálnej praktickej realizácii. Okrem toho sa ukazuje, že špecifickým druhovým objektom určitých skupín účelovej realizácie kriminálno-policejného poznania je potrebné prispôbiť nielen jednotlivé metódy a prostriedky, ale aj metodiky ich aplikácie, ktoré vymedzujú typovú časovú postupnosťou, ich hierarchickým usporiadaním a pod.¹

Pri spracovávaní týchto metodických postupov je akceptovaný predpoklad, že postupy poznania všeobecne, ale tiež účelovo realizované procesy kriminálno-policejného poznania sú javy, ktorých účinnosť a efektivita je determinovaná konkrétnymi faktormi. Teória kriminálno-policejného poznania explanuje determinanty, ktoré pôsobia pri voľbe a aplikovaní určitých metód a používaní prostriedkov v konkrétnom účelovo realizovanom systéme. V systémovej ponímaní konkretizuje prejavy účelovo realizovaných procesov tejto špecifickej činnosti. Inými slovami skúma a vysvetľuje možnú aplikáciu foriem kriminálno-policejného poznania.

Každú z jednotlivých foriem charakterizuje ako typový systémový model postupu pri účelovom poznávaní určitých objektov. V tomto typovom modeli, v koncentrovanej podobe, sú zhrnuté zovšeobecnené skúsenosti z praktickej realizácie kriminálno-policejného poznania. Z tohto dôvodu sú formy užitočné, slúžia ako vzor pri zostavovaní konkrétneho programu. Tieto programy sú využiteľné pri účelovej

---

¹ Praktická opodstatnenosť foriem kriminálno-policejného poznania je zvýraznená najmä v prípade, ak sa realizácia procesov spája s:

- ✓ nedostatkom relevantných informácií o poznávanom objekte (*najmä vo východiskových štádiách*),
- ✓ nedostatkom času,
- ✓ psychickým napätím,
- ✓ hrozbou vzniku nežiaduceho následku a pod.

realizácie procesov kriminálno-polícajného poznania, pri ich organizovaní, riadení, hodnotení, ...¹

Vzhľadom na variabilitu situácií, v ktorých sú účelovo realizované formy kriminálno-polícajného poznania, majú rôzny ontologický a gnozeologický charakter. Z analogického výkladu tejto charakteristiky je zrejmé, že štruktúru týchto foriem vytvárajú rôzne vzťahy medzi prvkami ich systému s rozdielnou silou vzájomných väzieb. Túto skutočnosť je možné potvrdiť aj všeobecnými charakteristikami determinantov a konštruktov, ktoré ovplyvňujú vznik a existenciu týchto vzťahov. Vnútorne vzťahy sú determinované potrebou, možnosťou a schopnosťou príslušníkov polície realizovať formy kriminálno-polícajného poznania. To znamená funkčne používať prostriedky v rámci príslušných metód. Prejavy vonkajších vzťahov sú determinované konkrétnymi sledovanými cieľmi. Z uvedeného dôvodu dá sa povedať, že formy v kriminálno-polícajnom poznaní sú účelovo a cieľavedome zamerané.

Forma kriminálno-polícajného poznania je typový funkčný prejav vzťahov systému aktivít, ktoré využitím svojich schopností a možností účelovo a cieľavedome realizujú kompetentné subjekty. Súhrn vnútorných a vonkajších prejavov vzťahov, ktoré existujú a vznikajú pri systémovom používaní prostriedkov v metódach (predovšetkým kriminálno-polícajného poznania), určujú formy tejto špecifickej činnosti.

Analogickým výkladom uvedeného je zrejmé, že komplexná charakteristika formy kriminálno-polícajného poznania je príliš komplikovaná a ako deliace kritérium neprehľadná. Preto z pragmatického hľadiska pri vytváraní formy kriminálno-polícajného poznania je vhodné postupovať tak, že z jej celkovej charakteristiky sa izolujú niektoré dominujúce znaky, ktoré osobitne determinujú funkčnú realizáciu procesov kriminálno-polícajného poznania. Týmto determinujúcimi znakmi sú spravidla účel, objekt a kriminálno-polícajné situácie (*na vstupe, v realizačnej fáze a na výstupe*). To potvrdzuje, že pre typizáciu foriem kriminálno-polícajného poznania je voľba kritérií síce pragmatická a subjektívne ovplyvniteľná, nie je však ľubovoľná. Ak má mať vecné oprávnenie, musí rešpektovať identifikované potreby. Tie sú druhovo zhodné s typickými funkčnými prvkami systému účelovo realizovaného procesu kriminálno-polícajného poznania.

Z požiadaviek, ktoré sú kladené na kriminálno-polícajné poznanie vyplýva, že ich realizačné subjekty musia konať operatívne, kreatívne, rýchlo a s čo najmenším rizikom subjektívnych chýb. Pripravený návod na realizáciu im poskytuje teória kriminálno-polícajného poznania explanáciou foriem kriminálno-polícajného poznania. Akceptujúc uvedené, sa ukazuje ako vhodné využiť prístupy, ktoré vyplývajú, že forma:

- ✓ je vonkajší prejav konkrétneho funkčného systému (*genéza, prvky, vzťahy, model...*),
- ✓ má svoj konkrétny obsah (*jeho štruktúru tvoria metódy, prostriedky, sily*),

---

¹ Teória kriminálno-polícajného poznania, pre potreby praxe, vypracováva modelové charakteristiky postupov pri napĺňaní stanoveného účelu. Aj napriek tomu, že tieto charakteristiky sa vyznačujú určitým stupňom abstrakcie, plnia funkcie metodík pre účelovú realizáciu kriminálno-polícajného poznania. Realizujúci príslušníci polície ich využívajú ako základné systémové schémy možného používania prostriedkov v metódach, a to pri riešení rámcovo vymedzených úloh.

- ✓ je špecifický prejav aktivít, ktorými subjekt kriminálno-policaijného poznania konštruuje svoje poznanie (*východisko, ciele, postup, výstup, hodnotenie*),
- ✓ v procese aplikácie vykazuje charakteristické rysy systémovej práce s informáciami,
- ✓ je svojou podstatou riešenie problému (*definovanie otázky*),
- ✓ je proces selekcie nových informácií a vytváranie informačných sietí na základe už skôr spracovaných informácií,
- ✓ je prejav účelovo aplikovaných aktivít (*pri jej realizácii sú plnené konkrétne ciele*),
- ✓ je organizovaná a riadená aktivita (*na jej aplikáciu sú vytvárané aj podmienky uľahčujúce sebarealizáciu jej subjektov*),
- ✓ plní funkciu metodiky v procese účelovej realizácie kriminálno-policaijného poznania,
- ✓ má informačný, sociálny, bezpečnostný, policajný a operatívny (*spravodajský*) charakter.

Význam akceptácie týchto prístupov pre explanáciu foriem kriminálno-policaijného poznania je evidentný. Možno ho logickými operáciami (*najmä dedukciou a analógiou*) určiť z jednotlivých entít, ktoré tvoria základnú schému prezentovaných téz. Z uvedeného dôvodu nepovažujeme za potrebné spracovať k nim osobitný komentár. Za potrebné však považujeme zdôrazniť, že formy kriminálno-policaijného poznania sú realizované za určitých situácií, v ktorých sú intencionálne poznávané určité objekty, a to s vedomou autoreguláciou alebo toto poznávanie účelovo a cieľavedome organizuje a riadi iný subjekt.

V týchto súvislostiach, podľa miery intencionality je možné aktivity foriem kriminálno-policaijného poznania klasifikovať na:

- ✓ individuálne intencionálne aktivity – ide o ich vedomú autoreguláciu, realizujúci príslušník polície pri realizácii využíva svoju vnútornú dispozíciu (*profesionálnu erudíciu, kariérne a motivačné podnety a pod.*),
- ✓ skupinové (*tímové*) koordinované aktivity, na ktorých sa podieľajú dva a viac subjektov, do ich priebehu sú vykonané zásahy vo formách riadiacich impulzov a ich organizácie tak, aby v konečnom dôsledku vykazovali požadované kritériá účinnosti a efektivity.

Uvedené skutočnosti vykazujú relevanciu pri vymedzovaní charakteristiky foriem kriminálno-policaijného poznania, ktorého systém dominantne tvoria dve skupiny elementov:

1. poznávacia
2. štruktúrna (*formatívna*).

V prvej skupine sú skúmané a vysvetľované informačné charakteristiky konkrétnych druhov objektov, ktoré sú realizovaním formy kriminálno-policaijného poznania účelovo poznávané. V tomto smere je osobitná pozornosť zameraná na:

- ✓ typové realizačné kriminálno-policaijné situácie,
- ✓ vymedzenie potrieb, z ktorých vyplýva účel realizácie,
- ✓ vlastnosti, ktoré je možné využiť pri modelovom stanovení identity poznávaného objektu a pod.

Druhú, štruktúrálnu časť foriem kriminálno-polícajného poznania tvoria vypracované ucelené štruktúrované systémy opatrení a úkonov, ktoré možno využiť pri účelovej realizácii procesov tejto špecifickej polícajnej činnosti.

Máme zato, že toto univerzálne a celoplošné vymedzenie potrieb klasifikácie zahrňuje v sebe materiálne, organizačné a iné vecné podmienky spájané s praktickou realizáciou kriminálno-polícajného poznania, ako aj potrebou jeho explanácie. Z tohto dôvodu potreby klasifikácie foriem treba vymedziť v konkrétnej časovej dimenzii.

Z pragmatického hľadiska zo širokej škály všetkých potrieb praxe prvoradú pozornosť je nutné orientovať na poznanie potrieb príslušníkov polície. Potreba tu vystupuje ako identifikovaný vzťah, ako problém, ktorý je súčasťou rozhodovania príslušníkov polície a stimulom pri ich subjektívnej aktivite v účelovo realizovanej forme kriminálno-polícajného poznania. Z výsledkov aplikovaného výskumu vyplýva, že príslušníci polície uvedené potreby poznávajú, identifikujú a s využitím všetkých dostupných zdrojov informácií nachádzajú prostriedky na ich saturáciu. V tomto zmysle vystupujú potreby klasifikácie foriem ako prostriedok obohacovania informácií, ktorými tieto subjekty disponujú a ktoré môžu využívať v rozhodovaní a riadení realizácie kriminálno-polícajného poznania.

To potvrdzuje, že v súčasnej dobe pri klasifikácii foriem kriminálno-polícajného poznania je vhodné využiť sledovaný účel ich realizácie (*funkciu*). Je tomu tak preto, lebo z účelu realizácie procesov je možné určiť ich funkcie, ciele, postupy a v konečnej fáze aj výstupy.

V týchto intenciách (*účel realizácie procesov*) je možné formy kriminálno-polícajného poznania klasifikovať do týchto skupín:

- ✓ zamedzovania, obmedzovania a predchádzania páchaniu trestnej činnosti – *forma – taktická, operatívna a strategická prevencia kriminality*,
- ✓ kontroly záujmových osôb – *forma – operatívna kontrola záujmových osôb*,
- ✓ odhaľovania trestných činov a zisťovania ich páchatel'ov – *forma – operatívne odhaľovanie trestných činov a zisťovanie ich páchatel'ov (objasňovanie)*,
- ✓ vykonávania dôkazov, dokazovania – *forma – operatívno-informačné a operatívno-technické dokumentovanie*,
- ✓ zabezpečovania ochrany určených osôb a objektov – *forma – operatívna ochrana určených osôb a objektov*,
- ✓ zabezpečovania ochrany štátnych hraníc – *forma – operatívna ochrana štátnych hraníc*,
- ✓ zabezpečovania ochrany svedkov – *forma – operatívna ochrana svedka*,
- ✓ zabezpečovania pátrania po osobách a veciach – *forma – operatívne pátranie po osobách a veciach a pod.*

Z tohto demonštratívneho výpočtu foriem kriminálno-polícajného poznania vyplýva, že ich terminologické charakteristiky nie je možné chápať len ako „konečný stav“, ale súčasne aj ako realizáciu procesov („*prebiehajúcu činnosť*“), ktoré sú funkčne organizované a riadené (*kontrolované, hodnotené*). Je tomu tak preto, lebo ich realizáciou vzniká informačný výstup, ktorým je možné:

- ✓ poznávať to, čo sa odohralo v minulosti, v súčasnosti, resp. čo je možné predpokladať (*na základe toho vytvárať podmienky na začatie trestného stíhania*),

- ✓ zabezpečovať informačnú a materiálnu fixáciu, dokumentáciu,
- ✓ orientovať (*určovať*) ďalší smer pri plnení operatívnych úloh,
- ✓ prijímať rozhodnutia o aplikácii preventívnych alebo represívnych opatrení v kriminálno-polícijnom poznaní a v systéme polícijného konania,
- ✓ vykonať niektoré trestno-procesné úkony.

Jednotlivé formy sú výsledkom transformácie praktických poznatkov do podoby komplexnej metodiky postupu, v ktorej sú využívané prostriedky v konkrétnych metódach (*osobitne kriminálno-polícijného poznania*). Z týchto úvah vyplýva, že teória kriminálno-polícijného poznania pri skúmaní a vysvetľovaní foriem akceptuje:

- ✓ systémové aspekty typické pre kriminálno-polícijné poznanie,
- ✓ konkrétne špecifiká, ktoré sú typické pre realizáciu kriminálno-polícijného poznania pri účelovom poznávaní určitých objektov.

Význam tohto prístupu je evidentný predovšetkým v polícijnej praxi.

Polícijné operácie v procesoch kriminálno-polícijného poznania

Medzi základné požiadavky kladené na účelovú realizáciu kriminálno-polícijného poznania patrí účelnosť, rýchlosť, ofenzívnosť, účinnosť, funkčnosť, kontrola. K zabezpečeniu týchto požiadaviek okrem iných významne prispieva využívanie polícijných operácií, ktoré predstavuje náročné spôsoby riešenia čiastkových úloh.

Podstata polícijných operácií

Polícijnú operáciu tvorí potrebné množstvo vhodne zvolených, od seba závislých úkonov a opatrení (*d'alej len úkonov*), kde jeden úkon nadväzuje na predchádzajúci a od jeho výsledku je priamo závislý. Realizujúci príslušník v účelovo realizovaných procesoch kriminálno-polícijného poznania využitím polícijných operácií dosahuje čiastkové ciele.

Polícijné operácie v kriminálno-polícijnom poznaní tvoria viacúčelové časovo zladené úkony a opatrenia, ktoré sú cieľavedome zamerané na zistenie a zafixovanie skutočností kriminálno-polícijného záujmu alebo vytvorenie vhodného prostredia (situácie, podmienky) na ďalší postup v účelovo realizovanom procese tejto špecifickej činnosti.

Príslušníci polície polícijné operácie využívajú pred realizáciou procesov kriminálno-polícijného poznania, v priebehu ich realizácie a po ich realizácii. Bez ohľadu na úplnosť ich využitím:

- ✓ poznávajú to, čo sa odohralo v minulosti, resp. čo sa aktuálne odohráva,
- ✓ určujú ďalší smer pri plnení úloh,
- ✓ adresne prijímajú rozhodnutia o aplikácii preventívnych alebo represívnych opatrení a následne ich účinne a efektívne realizujú,
- ✓ vytvárajú vhodné podmienky na účinnú a efektívnu realizáciu procesov kriminálno-polícijného poznania,
- ✓ zabezpečujú informačnú alebo inú ochranu a kontrolu pri realizácii procesov kriminálno-polícijného poznania,

- ✓ zabezpečujú vhodné podmienky (*situácie*) na účinné a efektívne nasadenie (*používanie*) prostriedkov,
- ✓ vytvárajú vhodné podmienky na aplikáciu metód (*kriminálno-policajná operácia je prvkom v systéme ich aplikácie*),
- ✓ vykonávajú čiastkové úlohy súvisiace s prenasledovaním, pátraním, operatívnou ochranou určených osôb a objektov,
- ✓ vytvárajú predpoklady na účinné a efektívne vykonanie niektorých trestno-procesných úkonov a pod.

Z uvedeného vyplýva, že pri vysvetľovaní policajných operácií je vhodné skúmať ich štrukturálnu pozíciu a funkciu vo vzťahu k účelovej systémovej realizácii procesov kriminálno-policajného poznania a to v dialektickej jednote. Na základe týchto kritérií je možné *pozície* policajných operácií charakterizovať vo vzťahu ku konkrétne účelovo realizovanému procesu kriminálno-policajného poznania. To znamená, policajnú operáciu môže aplikovať pred začatím realizácie tohto procesu, v jeho východiskovom, realizačnom, interpretačnom a hodnotiacom štádiu, v mnohých prípadoch aj po realizovaní.

Z tohto eventuálneho charakteru realizačných pozícií policajných operácií vyplýva, že ich *funkcie* sú špecifické. Osobitne je možné uviesť funkcie, ktoré nesúvisia priamo s poznávaním, a to ani napriek tomu, že realizujúci príslušníci ich využitím plnia úlohy súvisiace s účelovou realizáciou procesov kriminálno-policajného poznania. To potvrdzuje, že príslušníci využítie policajných operácií spájajú tak s účelovým poznaním, ako aj s akčným a taktickým presadzovaním a rešpektovaním práva v týchto procesoch.

Výsledky aplikovaného výskumu potvrdzujú, že v účelovo realizovaných procesoch kriminálno-policajného poznania najčastejšie dochádza k intencionálnemu zisťovaniu relevantných informácií a transformovaniu vnímanej informácie do vhodného záznamového prostredia, a to v konkrétnej informačnej podobe (*výstupe*). Z pragmatického hľadiska funkčnú realizačnú štruktúru týchto procesov realizujúci príslušník podporuje adekvátnym využívaním policajných operácií so zameraním na:

- ✓ vytváranie vhodných podmienok na zdôvodnenie realizácie procesov kriminálno-policajného poznania,
- ✓ vytváranie vhodných podmienok pri napĺňaní účelu procesov kriminálno-policajného poznania,
- ✓ strategické zabezpečenie funkčnosti kriminálno-policajného poznania,
- ✓ zmocnenie sa relevantného poznania vo forme faktov,
- ✓ kvalitatívnu transformáciu faktov do požadovaného informačného poznania,
- ✓ redukciu informácií a elimináciu irelevantných a redundantných informácií, t. j. zníženie množstva informácií z radu príčin, ktoré je možné rozdeliť do dvoch skupín:
  - objektívne príčiny, ktoré spočíva napríklad v tom, že informačný signál po transformácii nemá dostatočnú kapacitu, aby obsahol interpretované poznanie, ktoré niesol signál pred transformáciou, alebo nie je vôbec prispôsobený na prenos,

- subjektivně příčiny sú spájané s vlastnosťami realizujúcich príslušníkov, ktorí využívajú policajné operácie (*erudícia pri vnímaní, interpretovaní, fixácii a pod.*) na:
- doplňovanie pôvodného poznania,
  - zabezpečenie potrebnej ochrany pred realizáciou procesov kriminálno-policajného poznania, v čase realizácie a po nej,
  - zamedzenie vzniku ďalších nežiaducich následkov a pod.

To potvrdzuje, že realizujúci príslušníci využitím policajných operácií okrem poznania plnia aj iné úlohy. Medzi nimi majú osobitné postavenie operácie spájané s používaním (*nasadením*) prostriedkov KPP. Realizáciou policajných operácií sú umelo vytvárané podmienky vhodné jednak na ich nasadenie, ako aj na ich priame využívanie. Podobnú relevanciu policajných operácií je možné analogicky využiť aj na aplikovanie systémových metód KPP.

Variantné spôsoby integrovania operácii do procesov kriminálno-policajného poznania sú označované termínom „techniky ich aplikácie“.¹

Vo vzťahu k charakteristike techník je vhodné uviesť, že v procesoch kriminálno-policajného poznania môžu mať rôzne funkcie v závislosti od účelu, ich cieľov, charakteru a podmienkach skúmaného predmetu a pod. Technikou sa inak plnia funkcie pri retrospektívnom poznaní, poznávaní súčasnosti a inak pri ofenzívnom poznávaní javov v ich budúcnosti. Inú funkciu plnia pri poznávaní javov, ktoré sú bezprostredne k dispozícii a inú javov, ktoré nie sú bezprostredne dostupné a pod.

Bez ohľadu na úplnosť integráciou techník do procesov kriminálno-policajného poznania plnia funkcie (*poslanie, význam*):

- ✓ poznávacie,
- ✓ preventívne,
- ✓ donucovacie,
- ✓ kontrolné,
- ✓ hodnotiace,
- ✓ ochranné,
- ✓ dezinformačné,
- ✓ realizačné a iné.

Vzhľadom na tieto skutočnosti sa v praxi techniky aplikácie policajných operácií využívajú buď v utajenom režime, alebo otvorene – bez utajenia.

Okrem uvedených charakteristík z pragmatického hľadiska je vhodné osobitne posudzovať tieto techniky, či sú aplikované jedným realizujúcim príslušníkom, alebo špeciálne účelovo zriadeným tímom – vnútroštátnym (*rezortným, interdisciplinárnym ...*), medzinárodným a pod.

---

¹ PORADA, Viktor; HOLCR, Květoň a kol. *Policejní vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 206.

Techniky aplikácie policajných operácií

Hlavným cieľom techník aplikácie policajných operácií (v *d'alšej časti ak nebude uvedené inak policajných operácií*) je podpora realizácie procesov kriminálno-policajného poznania. Realizujúci príslušníci pri ich využívaní sú povinní rešpektovať princípy:

- ✓ zákonnosti,
- ✓ systematickosti a cieľavedomosti,
- ✓ subsidiarity;
- ✓ personálnej, miestnej, časovej adresnosti,
- ✓ kontroly (*hodnotenia*).

Z toho vyplýva, že využitie policajných operácií je determinované samotnými možnosťami a schopnosťou cieľavedome reagovať na vzniknutú a vznikajúcu kriminálno-policajnú situáciu pri práci s informáciami a skutočnosťami policajného záujmu.

Z hľadiska dodržania taktických zásad je možné postup využívania policajných operácií štrukturalizovať do týchto etáp:

1. *príprava realizácie*
2. *vlastná realizácia,*
3. *hodnotenie,*
4. *ukončenie.*

1. etapa – *Príprava realizácie policajných operácií*

V príprave policajných operácií je potrebné v plnom rozsahu rešpektovať, že funkcie systému týchto aktivít sú spájané s účelovou realizáciou procesov kriminálno-policajného poznania. Ich špecifickosť určuje najmä potreba, ciele, úlohy zosúladené s policajným záujmom, časopriestor a možnosti, ktoré vyplývajú z právnej regulácie dispozičných kompetencií príslušných zložiek polície.

Realizujúci príslušníci sú v etape prípravy povinní posúdiť spôsoby a možnosti využitia policajných operácií, ich aplikačný cieľ. V tomto smere charakterizujú poznávací význam realizácie procesov (*ich právnu, personálnu a materiálnu, časovú relevantnosť a pod.*). Na základe toho definujú policajnú operáciu (*techniku aplikácie*).

Poznanie praxe potvrdzuje, že príslušníci polície pri rozhodovaní o aplikácii policajnej operácie využívajú analýzy kriminálno-policajnej situácie. Ich výsledným produktom zodpovedajú otázky „*kto?*“, „*čo?*“, „*prečo?*“, „*ako?*“, „*s čím?*“, „*kedy?*“, „*kde?*“ Na základe tohto poznania:

- ✓ alternatívne charakterizujú situácie, v ktorých sa predpokladá aplikácia operácie (*objekt, miesto, doba*),
- ✓ vykonajú identifikáciu skutočnosti policajného záujmu v konkrétnej súvislosti s predpokladanou aplikáciou operácie (*identita, existencia, predpokladaný mechanizmus pohybu – dynamika, vzťahy s okolím – zainteresované a nezainteresované subjekty a pod.*),
- ✓ zdôvodňujú objektívne existujúcu potrebu aplikovať tú, ktorú policajnú operáciu (*účel, ciele, úlohy, predpokladané výstupy a ich právna relevancia*),

- ✓ vyslovujú formálno-právny výrok o využití prostriedkov a metód (*osobitne KPP*) v aplikačnom systéme policajnej operácie (*rešpektovať subsidiaritu*),
- ✓ konkretizujú organizačné, personálne a ekonomické parametre a pod.

V týchto intenciách výsledky analýzy tohto poznania využívajú predovšetkým pri samotnom rozhodovaní o technike aplikácie policajnej operácie:

- ✓ ktoré prostriedky a aké metódy pri plnení stanovených úloh je najvhodnejšie využiť (*pri dosahovaní čiastkových cieľov v procese kriminálno-policajného poznania systém aplikácie metód a prostriedkov (osobitne KPP) tvorí policajné operácie*),
- ✓ kto, čo, ako, kde, kedy bude vykonávať jednotlivé opatrenia a úkony policajnej operácie,
- ✓ kto bude participovať na vykonávaní policajných operácií,
- ✓ aký bude systém koordinácie (*riadenie, kontrola, zodpovednosť, komunikácia*),
- ✓ kedy a ako bude zaistená inštruktáž,
- ✓ ako budú prostriedky a metódy v procese ich využitia utajované (*napríklad kto, kedy a pod akou legendou prostriedky SČ (eventuálne OPČ) bude inštalovať a v priebehu opatrení obsluhovať a pod.*),
- ✓ ako dlho možno policajnú operáciu aplikovať,
- ✓ v ktorých situáciách je potrebné prerušiť, ukončiť aplikáciu operácie,
- ✓ kto formálne spracuje vyhodnotenie aplikácie policajnej operácie, v akej podobe a pre koho pod.

V priebehu prípravy policajnej operácie je potrebné si ujasniť, čo je potrebné dosiahnuť v jej priebehu a aký bude následný postup. Napríklad, ak je predpoklad, že v priebehu jej aplikovania budú vykonávané dôkazy je nutná participácia orgánov činných v trestnom konaní a pod.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že aplikovanie policajných operácií je náročný, cieľavedomý a plánovitý postup. Ich štruktúru tvoria úkony a opatrenia rôzneho druhu a charakteru, ktoré na seba musia logicky a časovo nadväzovať a jedno z druhého vyplývať. Tieto prvky sú subsystémom vyššieho systému. Z toho vyplýva, že potreba a ciele operácie musia byť zosúladené s účelovou realizáciou procesu KPP (*vstup, realizácia, výstup kriminálno-policajnej operácie*). Prax permanentne potvrdzuje, že pri aplikácii policajných operácií nie je prípustná náhoda, živelnosť, nekoncepčnosť, rutinerstvo, šablónovitosť a iné benevolencie. Rešpektujúc uvedené požiadavky, je vhodné, ak sú policajné operácie aplikované v súlade so schváleným plánom.

Plán aplikácie policajnej operácie je premysleným, zdôvodneným a v časových súvislostiach logicky usporiadaným sumárom v budúcnosti vykonávaných opatrení a úkonov, zameraných na dosiahnutie čiastkových cieľov v procese kriminálno-policajného poznania, a ich fixáciou.

Význam plánovania, ako náročnej duševnej činnosti a plánu, ako obligatórnej súčasti policajných operácií, je možné zvýrazniť predovšetkým týmito charakteristikami:

- ✓ je zárukou cieľavedomého a systematického postupu,
- ✓ vedie k presnosti v práci a nepripúšťa iné časové alebo vecné disproporcie,

- ✓ umožňuje efektívne využívať prostriedky a účinne aplikovať metódy (*opatrenia, úkony*),
- ✓ uľahčuje výkon kontroly plnenia jednotlivých úloh,
- ✓ poskytuje základnú orientáciu v každom momente aplikácie,
- ✓ vytvára predpoklady na zabezpečenie potrebnej ochrany,
- ✓ urýchljuje riešenie zadanej úlohy a fixáciu postupov pri ich plnení a pod.

Aby plán plnil očakávané predpoklady a stal sa skutočným pomocníkom pri aplikovaní policajných operácií (*v účelovej realizácii procesov*), je potrebné pristupovať k jeho spracovaniu zodpovedne. V tomto smere je vhodné zdôrazniť, že len dobre premyslený a zodpovedne vypracovaný plán je zárukou účinného a efektívneho plnenia stanovených úloh. Každá povrchnosť a nedomyslenosť môže zmariť predchádzajúce vynaložené úsilie. Pri plánovaní systémového nasadenia jednotlivých prostriedkov a pri aplikácii jednotlivých metód (*osobitne KPP*) je potrebné akceptovať existujúce potreby a situačné a právne možnosti. To znamená rešpektovať individuálne zvláštnosti každej skutočnosti, ktorá je objektom policajného záujmu v kriminálno-policajnom poznaní a pod.

Plán aplikácie policajných operácií musí byť „*pružný*“ dokument, ktorý je potrebné priebežne doplňovať, rozširovať a upresňovať. Aj z toho dôvodu je ho možné charakterizovať ako dôsledok správneho reagovania príslušníkov polície na meniace sa podmienky konkrétneho prípadu (*situácií*). Z hľadiska požiadaviek praxe je potrebné, aby každému doplneniu plánu, ktoré je vykonávané v určitých štádiách operácie, predchádzalo vyhodnotenie kriminálno-policajnej situácie, ako základný predpoklad aj záruka správnosti plánovania a aplikácie ďalších úkonov a opatrení.

K charakteristickým rysom plánu aplikácie policajných operácií patria cieľavedomosť a logika, konkrétnosť a jasnosť, stručnosť a prehľadnosť, pružnosť a individuálnosť, kontrolovateľnosť a utajenosť.

Cieľavedomosť a logika – realizujúci príslušníci polície tieto požiadavky zabezpečujú zodpovedným prístupom k vyhodnoteniu získaných a preverovaných východiskových informácií, a to v konkrétnom štádiu realizácie procesov. Na základe vyhodnotenia kriminálno-policajnej situácie stanovujú sledované ciele, ktoré majú byť naplnené aplikáciou operácie. Až po ich stanovení pristupujú k plánovaniu jednotlivých, logicky nadväzujúcich úkonov a opatrení, ktorými majú byť tieto ciele dosiahnuté. Pri výbere a voľbe úkonov a opatrení je potrebné vždy voliť najmenej náročné, ktorými však je možné ciele dosiahnuť. Realizujúci príslušníci musia vylúčiť nadbytočné úkony alebo zbytočne náročné, ktoré by mohli aplikáciu operácie predĺžiť alebo iným spôsobom znížiť jej účinnosť a efektívnosť v systéme realizovaného procesu.

Konkrétnosť a jasnosť plánu – predpokladá také vyjadrenie, ktoré presne vystihuje podstatu jednotlivých úkonov a opatrení, sledovaných čiastkových cieľov a nepripúšťa iný výklad ani pochybnosti o spôsobe a okolnostiach ich plnenia.

Stručnosť a prehľadnosť – súvisí s požiadavkami konkrétnosti plánu. Všetky skutočnosti uvádzané v pláne musia byť stručne a prehľadne popísané pre rýchlu a ľahkú orientáciu. Úvahy, zbytočné komentáre, nekonkrétne formulácie nemôžu mať v pláne policajnej operácie miesto. Stručnosť a prehľadnosť sú zárukou ľahkého

pochopenia podstaty veci, jednotlivých úkonov a opatrení, ako aj sledovaného cieľa (resp. účelu).

Pružnosť a individuálnosť plánu – predpokladá tvorivý prístup pri spracovaní tohto dokumentu. Pri aplikácii policajnej operácie sú zisťované nové fakty a informácie, na ktoré je potrebné rýchlo (*spravodajsky, operatívne, procesne, kreatívne*) reagovať. Je potrebné počítať s tým, že pri aplikácii operácií môžu vzniknúť (*nasť*) nové situácie; na ich riešenie je potrebné alternatívne sa pripraviť. Pre každú alternatívu musí byť vypracovaný osobitný postup, ktorý zahrňuje možné zmeny vo vývoji kriminálno-policajnej situácie.

V policajnej operácii je riešenie vznikajúcich situácií plánované, premyslené, a tak sú vytvorené predpoklady na úspešné plnenie stanovených úloh.

Kontrolovateľnosť plánu – súvisí s uvedenými požiadavkami a priamo z nich vyplýva. Formálne však znamená adresné plánovanie časovo termínovaných úkonov s personálnou zodpovednosťou pri ich plnení (*sebakontrola, kontrola zo strany manažmentu, kontrola zo strany iných kompetentných subjektov*).

Utajenie konkrétnej situačnej aplikácie policajných operácií – je ďalšia požiadavka, ale aj základným predpoklad úspechu. Realizujúci príslušníci, ktorí pri plnení úloh využívajú operácie sú povinní si uvedomiť proti komu túto činnosť realizujú a na aký účel. Každá, aj tá najmenšia chyba, resp. pochybenie „*hrajú*“ v prospech ich protivníka a pod.

Plán aplikácie policajnej operácie je dokument zásadného významu, pretože v súlade s ním realizujúci príslušníci (*a iné subjekty*) uskutočňujú jednotlivé úkony a opatrenia v konkrétnom účelovo realizovanom procese. Z uvedeného dôvodu musí tento dokument v každom okamihu poskytovať potrebné informácie na aplikáciu vhodných opatrení a úkonov, a to tak v procese, ako aj v definovanej operácii. Táto skutočnosť podmieňuje, že operatívni pracovníci pri jeho spracovaní rešpektujú:

- ✓ konkrétny účel a ciele realizovaného procesu – formy kriminálno-policajného poznania,
- ✓ súhrn úkonov a opatrení procesu, ktorými majú byť ciele dosiahnuté a účel naplnený,
- ✓ definované ciele a techniky aplikácie operácie,
- ✓ vymedzujú konkrétne reakcie po dosiahnutí cieľov aplikáciou operácie.

Týmto požiadavkám musí zodpovedať aj obsah plánu operácie, ktorý je štrukturálne najčastejšie vytvorený z častí:

- ✓ vyhodnotenie kriminálno-policajnej situácie,
- ✓ identifikácia problému a potreby – účel operácie,
- ✓ stanovenie konkrétnych cieľov policajnej operácie,
- ✓ štrukturálne vyjadrený súhrn úkonov a opatrení s uvedením: postupnosti, personálnou a časovou adresnosťou zodpovednosťou.

Ak to situácia vyžaduje, plán tohto obsahu môže byť vypracovaný postupne, a to na jednotlivé relatívne samostatné štádiá aplikácie policajnej operácie. V každom prípade je potrebné zvážiť možnosti účinného ovplyvňovania situácie, v ktorej je operácia aplikovaná (*využitie operatívnej legendy s presne vymedzením účinkom*).

2. etapa – Vlastná realizácia policajnej operácie

Úspech tejto etapy je priamo závislý od kvality prípravy a jej personálneho, organizačného, technického a materiálneho zabezpečenia. V konkrétnom vyjadrení musí byť pre realizáciu policajnej operácie typické:

- ✓ *cieľavedomosť* – naplňovanie tohto znaku predpokladá plnenie stanovených úloh v súlade so spracovaným plánom; realizujúci príslušníci sú povinní pri využívaní operácie postupovať systematicky, každý z realizátorov si musí uvedomovať a presadzovať svoju osobnú zodpovednosť pri plnení určených úloh;
- ✓ *ofenzívnosť* – v procese využívania operácie realizujúci príslušníci musia byť aktívni; samotné využitie operácií musí mať vždy relatívne rýchly priebeh (*existencia dôvodov, časové limity, efektívnosť, účinnosť a pod.*);
- ✓ *komplexný charakter* – pri využívaní operácie dochádza spravidla k súčasnému a vzájomne kontinuálnemu využívaniu celej plejády prostriedkov a metód, príslušníci polície pri nasadzovaní prostriedkov a aplikovaní metód v priebehu operácie vnášaním umelých prvkov vytvárajú vhodné podmienky na presadzovanie určených zámerov (*v pomerene ohraničenom časovom úseku*); policajná operácia je imanentná súčasť účelovo realizovaného procesu KPP;
- ✓ *náročnosť na vykonanie* – realizujúci príslušníci pri využívaní policajnej operácie štruktúrovane vzájomne zladujú realizovanie potrebných úkonov a opatrení, pritom sú povinní rešpektovať zmeny situácií a niesť adekvátnu zodpovednosť za alternatívne riešenia, najmä vo vzťahu k možným predpokladaným zmenám situácií (*automanagment a manažment*),
- ✓ *ochrana* – personálna, informačná, technická, technologická, taktická z pohľadu využitia policajnej operácie má obligatórnu pôsobnosť, musí byť rešpektovaná v jej priebehu, ako aj po ukončení operácie (*ako celok*); napríklad prelomenie utajenia obvykle znamená zmarenie cieľov, v mnohých prípadoch aj predchádzajúceho vynaloženého úsilia a pod.

V priebehu aplikovania policajnej operácie dochádza k zisťovaniu a fixácii veľkého množstva informácií rôznej kvality, a to aj v prípadoch, ak sú v systéme poznávania sledované iné ciele. Aj napriek tomu, že tieto informácie sú získavané z presne definovaného zdroja informácií, je potrebné, aby realizujúci príslušníci venovali zvýšenú pozornosť ich permanentnému hodnoteniu (*ak to situácia umožňuje, v čo najkratšom čase po ich získaní*). Je vhodné, ak pri tejto činnosti využívajú kritériá, ktoré určujú relevantnosť informácií vo vzťahu k skutočnosti policajného záujmu a času, miestu a samotnému povolenému postupu ich spracovania. Z toho vyplýva, že realizujúci príslušníci pri využívaní operácie sú povinní rešpektovať presne definovaný predmet poznávania, ktorý korešponduje s účelom realizovaného procesu kriminálno-policajného poznania.

Pri konkrétnejšom rozboře takto vymedzeného predmetu tohto špecifického postupu je potrebné mať na zreteli, že policajné operácie majú predovšetkým pomocnú úlohu v realizovaných procesoch kriminálno-policajného poznania a v následnom prípravnom konaní. Ich využitím sú zároveň plnené úlohy v oblasti represie, ako aj prevencie. Z týchto hľadísk je možné vytýčiť základné oblasti skutočností, ktoré sú predmetom policajných operácií. Ide predovšetkým o skutočnosti významné pre:

- ✓ úspešné začatie, organizovanie a riadenie trestného stíhania (*začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia, dokazovanie*),

- ✓ úspěšné organizovanie, riadenie a realizáciu procesov kriminálno-polícajného poznania, predovšetkým pri plnení konkrétnych úloh (*využívaní prostriedkov, aplikácii metód a foriem*),
- ✓ účinné a efektívne aplikovanie polícajných operácií, prevenciu a profylaxiu (*kontrola a ochrana určených objektov a pod.*).

Ak výstupy (*dosiachnuté ciele*) z polícajných operácií majú poskytovať objektívne verný obraz o skutočnostiach polícajného záujmu a významne prispievať k splneniu úloh, je potrebné, aby realizátori v priebehu ich využitia dodržiavali zásady, resp. požiadavky, ktoré sú kladené na realizáciu kriminálno-polícajného poznania.

V praxi pri účelovej realizácii kriminálno-polícajného poznania vzniká (*frekventovane*) potreba doplniť reálne existujúcu situáciu „*umelými*“ prvkami. Pri tomto cieľavedomom konaní sú aplikované polícajné operácie. V ich obsahu sú vhodnou formou najčastejšie podané informácie, ktoré môžu v očakávanom smere ovplyvniť poznanie a následné konanie u záujmových osôb. Pri aplikácii tohto druhu operácie je potrebné reálne existujúce situácie doplniť poznaním, ktoré je vierohodné, dočasne neprevertiteľné a účinné. Poskytované poznanie musí ovplyvňovať myslenie a konanie záujmových osôb očakávaným smerom. Prijatím a spracovaním tohto poznania sa podľa predpokladov aktivizujú, resp. sú pasívne a pod. Realizáciou tohto druhu operácií nesmie dôjsť k ovplyvneniu myslenia a konania osôb do takej miery, aby došlo k zintenzívneniu trestnej činnosti alebo vyvolávaniu páchania novej trestnej činnosti.

Z tohto ilustrovaného prípadu je zrejmé, že v systéme realizácie polícajnej operácie je veľmi významné, ak realizujúci príslušníci polície nad opatreniami a úkonmi, ktoré tvoria jej štruktúrovaný obsah, majú neustálu kontrolu a zároveň vytvárajú predpoklady na jej dokumentovanie.

Dokumentáciu je potrebné vykonávať v celom procese využívania polícajnej operácie, t. j. od východiskového štádia až po jej skončenie a v niektorých prípadoch aj po ukončení. Obligatórnosť tohto pravidla vyplýva z fundamentálnych aspektov tohto špecifického postupu v realizačnom systéme kriminálno-polícajného poznania (*v jeho formách*). Dokumentácia priebehu polícajnej operácie, ktorá obsahuje vedľa formálnych aspektov (*najmä právnych a inštitucionálnych*) aj aspekt gnozeologický, má v mnohých prípadoch aj hodnotu „*nositeľov dôkazov*“ a stáva sa tak odrazom ich obsahu. Dokumentácia plní teda nielen úlohu prostriedku v systéme aplikácie polícajnej operácie, ale aj dôležitú poznávaciu funkciu. Jej význam je evidentný najmä pri organizácii, riadení operácie, pri analyzovaní priebehu a získavaní praktických skúseností. Osobitne pri zabezpečovaní kontroly jej oprávneného využívania, ktoré je právne regulované.

3. etapa – Hodnotenie a využitie informačných výstupov z polícajných operácií

Spôsoby využitia polícajných operácií sú individuálne podľa povahy a okolností jednotlivých situácií, v ktorých sú účelovo realizované procesy kriminálno-polícajného poznania. V ich priebehu sú v podstate vykonané opatrenia a úkony, ktorými sú:

- ✓ likvidované príčiny a podmienky umožňujúce, resp. uľahčujúce páchanie trestných činov konkrétnymi subjektmi,
- ✓ zabránenie spáchaniu zamýšľaných alebo pripravovaných trestných činov alebo zabránenie dokonania trestných činov, ktoré sú v štádiu pokusu,

- ✓ odhalené trestné činy a ich zistení páchatelia,
- ✓ prenasledovaní páchatelia trestných činov,
- ✓ zadržaní páchatelia trestných činov,
- ✓ vytvárané podmienky na nasadenie prostriedkov (*aplikácii metód*), pri ich využívaní, resp. pri ukončení ich využívania,
- ✓ kontrola, ochrana, realizácia úkonov a opatrení a pod.

Ich využitím je napríklad možné získať celý rad rôznych poznatkov, ktoré charakterizujú poznávané skutočnosti policajného záujmu. Tieto poznatky môžu mať spravodajský, operatívny a v niektorých prípadoch aj dôkazný význam. Ich hodnotenie vykonáva v priebehu realizácie opatrení realizujúci príslušník. Aj táto skutočnosť potvrdzuje, že pri praktickom aplikovaní policajnej operácie je potrebné zaistiť vhodné spojenie manažérov s realizujúcimi príslušníkmi, aby bolo možné vhodne usmerňovať ich činnosť. Tí v mnohých prípadoch paralelne vykonávajú aj iné opatrenia a takto môžu vzájomne reagovať na zistené poznatky. V prípade, ak sa v priebehu opatrení zistia potreby oprávňujúce vykonať niektoré procesné úkony, je vhodné zvážiť aplikáciu utajenia.

Realizujúci príslušníci pri hodnotení priebehu a výsledkov využívania policajných operácií majú vo všeobecnosti venovať pozornosť tomu:

- ✓ aké úlohy boli splnené,
- ✓ aké ciele boli dosiahnuté,
- ✓ prečo neboli splnené úlohy,
- ✓ ako boli využité výsledky operácií (*následná činnosť*),
- ✓ aké rezervy sa pri aplikácii operácie vyskytli,
- ✓ či je potrebné ich aplikáciu aj naďalej utajovať (*kto to bude vykonávať, dokedy...*).

Z uvedeného je zrejmé, že realizujúci príslušníci pri tejto činnosti sú povinní vychádzať z účelu a cieľov, ktoré boli stanovené na aplikáciu operácie v realizovaných procesoch kriminálno-policajného poznania. To znamená, že pri hodnotení je nutné hľadať aj odpoveď na otázku, či bol stanovený cieľ dosiahnutý, alebo nie. Ak nie, v akom rozsahu a z akých dôvodov nebol dosiahnutý. Kauzálne sa treba ďalej zaoberať tým, aký bude mať táto situácia vplyv na stav ďalšieho poznávania. Následne je potrebné zaoberať sa a rozhodnúť, ako budú dosiahnuté výstupy využité v ďalšom postupe, prípadne – ak ide o také poznanie, ktoré svojím obsahom prekračuje rámec predmetného objektu, s kým treba v tejto súvislosti nadviazať kontakt a dohodnúť jeho prípadné ďalšie využitie. Pozornosť treba venovať aj tomu, či a do akej miery budú nevyhnutné korekcie v pláne celkového postupu pri realizácii procesov kriminálno-policajného poznania.

Na záver je potrebné zdôrazniť, že relevantné hodnotenie aplikácie policajnej operácie môžu vykonať len jej realizátori.

4. etapa – Ukončenie aplikácie policajnej operácie

Vzhľadom na to, že jednou zo špecifických požiadaviek aplikácie policajných operácií (*aj napriek jej fakultatívnej platnosti*) je utajenie a iná ochrana, je potrebné za samostatnú etapu považovať jej ukončenie. Obsahom tejto etapy je realizácia opatrení umožňujúcich realizujúcim príslušníkom ukončiť aplikáciu opatrení a úkonov,

ktoré tvorili samotný obsah operácie tak, aby ani dodatočne nedošlo k porušeniu zásady ich utajenia. Vo všeobecnosti je možné uviesť, že v danom prípade ide o demontáž sprievodnej logistiky a pod.

Osobitnú pozornosť je nutné venovať ukončeniu opatrení, ktoré v priebehu využívania policajných operácií vykonávali iné subjekty. Realizujúci príslušníci polície tieto subjekty informujú, že pominuli dôvody ich participácie na plnení zadanej úlohy a je potrebné, aby v tomto smere nevyvíjali ďalšie aktivity. Ak to situácia umožňuje, ich činnosť (z pohľadu dosiahnutého cieľa) v procese plnenia úloh vhodným spôsobom príslušný manažér organizácie vyhodnotí.

Záver

Sme presvedčení, že aj nami interpretované poznanie v predloženej vedeckej štúdii dostatočne potvrdzuje, že v súlade s požiadavkami praxe (spoločnosti) je potrebné identifikovať a riešiť rozpory medzi dynamicky sa meniacou bezpečnostnou situáciou a relatívne stabilnými (niekedy aj zastaranými) policajnými prístupmi pri jej riešení (napríklad registrácia dominancia retrospektívneho prístupu v procese kriminálno-policajného poznania je zjavná).

Výsledky výskumu potvrdzujú, že pocit a potreba bezpečnosti je základnou spoločenskou potrebou.¹ Táto skutočnosť je policajnou praxou rešpektovaná. Bez adekvátneho riešenia bezpečnosti nie je možná reálna ekonomická prosperita, zvyšovanie a skvalitňovanie životného štandardu obyvateľov, rozvoj ich slobodných aktivít vo všetkých spoločenských sférach i ochrany ich dôstojnosti. Tieto skutočnosti výrazne ovplyvňujú samotnú orientáciu a prístup polície k plneniu úloh v duchu poslania „Pomáhať a chrániť“.

Uvedené skutočnosti sú odborníkom na bezpečnosť (ale aj pomerne veľkej časti občanov) zrejmé a preto permanentne hľadajú odpovede na otázky: „Prečo sa v tomto smere nevykoná náprava?“, „Aké dôvody sú využívané pri akceptovaní doteraz preferovaných riešení?“ a iné. Bezo sporu hľadaním odpovedí na uvedené otázky je možné prispieť ku kontinuálnemu zavádzaniu kvalitatívne nových (zdokonalených) postupov do policajnej praxe - predovšetkým na úseku zabezpečenia práv a slobôd občanov a záujmov spoločnosti.

Prax potvrdzuje, že bez spracovanej teórie dosahovanie vytýčených cieľov, v súlade s identifikovanými potrebami, sťažené.

Kreovanie teórie kriminálno-policajného poznania v systéme policajných vied je realita. V tomto procese rešpektujeme praktické a teoretické potreby. Pri interpretácii informácií využívame spracované poznanie z aplikovaného výskumu, ktorého realizátormi sú predovšetkým pracovníci Akadémie PZ v Bratislave. Tí, v pomerne krátkom časovom období (25 rokov), dokázali sa nielen etablovať vo vedeckom prostredí, ale aj poskytovať policajnej praxi teoretické poznanie, ktorého akceptáciou je pozitívne ovplyvňovaná účinnosť a efektivita pri plnení stanovených úloh.

¹ ERNEKER, Jaroslav; PORADA, Viktor a kol. *Poznávání potřeb a transfer vědeckých poznatku do policejní praxe*. Praha: vydavatelství PA ČR v Praze, 2006, s. 53 ... „Bezpečnost je absence hrozeb pro základné hodnoty, medzi ktoré patria ľudské práva a slobody.“ ... „Termínom bezpečnosť je označovaný súbor opatrení k ochrane a rozvoju ľudí a spoločnosti, t. j. k ochrane a rozvoju chránených záujmov.“ ...

V těchto súvislostiach je vhodné zvýrazniť vedecko-teoretické aktivity celej plejády renomovaných vedecko-výskumných pracovníkov, ktorí boli pri zriadení tejto inštitúcie (rok 1992), odovzdali a odovzdávajú svoje bohaté skúsenosti novej nastupujúcej generácii nasledovníkov.

Z poznania, ktoré je spracované v tejto vedeckej štúdii je zrejmé, že jeho interpretácia má význam. Čitateľ ho môže akceptovať, resp. osobitným využitím poznaných argumentov podrobiť kritike.

Literatúra

- ERNEKER, Jaroslav; PORADA, Viktor a kol. *Poznávaní potřeb a transfer vědeckých poznatku do policejní praxe*. Praha: vydavatelství Policejní akademie ČR, 2006. 232 s. ISBN 80-7251-217-X.
- HEŘMÁNEK, Josef a Bohuslav STRÍŽ. *Základy operativně pátrací činnosti VB*. Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 1971. 287 s.
- LISOŇ, Miroslav, KORGO, Dušan a kol. *Možnosti rozvoja operatívnej činnosti polície : správa z aplikovaného výskumu. Závěrečná správa z výskumu*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012. 131 s. Výsk. 183. a iné.
- LISOŇ, Miroslav; VAŠKO, Adrián a kol. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 392 s. ISBN 9788081688386.
- MUSIL, Jan. Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení. In: *Trestní právo*. 1999, č. 4-5, s. 19.
- NESNÍDAL, Jiří. *Neodvratnost trestního postihu a operativně pátrací činnost*. Praha: Kriminalistický ústav VB, 1989. 208 s.
- PORADA, Viktor; HOLCR, Květoň a kol. *Policejní vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 345 s. ISBN 978-80-7380-314-8.
- PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika. Věda o edukačních procesech*. Praha: Portál, 1997. 495 s. ISBN 80-7178-170-3.
- ŠKROVÁNEK, Jozef. K niektorým problémom vzťahu policajnej teórie a praxe. In: *Policajná teória a prax*. 2004, č. 1, s. 81, 82.
- VAŠKO, Adrián. Podporné metódy operatívno-pátracej činnosti - možnosti ich využitia. In: *Policajná teória a prax*. 2017, č. 3, s. 152-160.
- Príručka o cezhraničných operáciách, 10505/4/09 REV 4.

RESUMÉ

Výsledky aplikovaného výskumu potvrdzujú, že v praxi sú v komunikácii príslušníkov polície registrované rezervy. Tie sú vyvolané rozdielnym chápaním podstaty a prejavov kategórií tvoriacich jej základné inštrumentárium. Osobitne je to evidentné pri policajnej komunikácii, ktorá tvorí základ funkčnosti medzinárodnej policajnej kooperácie. Pomerne frekventovane sa to prejavuje pri projektovaní cezhraničných operácií. V záujme eliminovania tohto nežiadúceho stavu autori predkladajú čiastkové informačné výstupy z výskumov s cieľom vyvolania odbornej diskusie. V ich obsahu charakterizujú ontologické a gnozeologické vlastnosti kategórií foriem kriminálno-policajného poznania a policajných operácií. Týmto prístupom zvýrazňujú funkcie teórií kreovaných v systéme policajných vied.

Kľúčové slová: kriminálno-policajné poznanie, forma kriminálno-policajného poznania, policajné operácie.

SUMMARY

LISOŇ, Miroslav, VAŠKO, Adrián: IMPLEMENTATION OF POLICE OPERATIONS IN THE FORMS OF CRIMINAL POLICE NOTICE

The results of the applied research show that in police practice the problems in communication among the police officers are registered. They are caused by differences in understanding of the fundament and display of categories which represent their basic instrumentation. Particularly it is obvious during the police communication which constitutes the fundament of functions of international police cooperation. It can be seen quite frequently during the projection of cross border operations. With the purpose to eliminate this negative state and to initiate a scientific discussion, the authors present particular information outcomes from their researches. They characterize ontological and gnoseological characteristics of categories of forms of criminal police cognition and police operations in the content of these outcomes. Using this approach they stress functions of theories which are created in the system of police sciences.

Keywords: criminal police notice, form of criminal police notice, police operations.